

MONITOR CHIŃSKI

„Monitor chiński” omawia i komentuje aktualną sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną w Chińskiej Republice Ludowej oraz chińskie działania w Europie Środkowo-Wschodniej.

DR BARTOSZ KOWALSKI

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHIŃSKI

CZERWIEC 2021

Zachodnia alternatywa wobec Pasa i Szlaku?

Najważniejszym efektem szczytu G7 w Anglii jest powołanie inicjatywy Bring Back Better World (3BW), która ma być narzędziem odbudowy wpływów Zachodu w państwach rozwijających się. Na rywalizacji Chin i Zachodu mogą więc skorzystać państwa trzecie. Choć na efekty realizacji 3BW trzeba będzie poczekać, to potencjalnym problemem może być koordynacja działań wielu państw zaangażowanych w finansowanie tej inicjatywy. Z kolei jedną z głównych zalet oferty chińskiej (w ramach Pasa i Szlaku) była dotąd duża elastyczność.

I. WYDARZENIA SZCZEBLA CENTRALNEGO

11-13 czerwca: szczyt G7 a Chiny. Szczyt najbogatszych demokracji świata pokazał, że Stany Zjednoczone nadrabiają straty wizerunkowe poniesione wśród sojuszników za prezydentury Donalda Trumpa i próbują organizować koalicję państw demokratycznych przeciwko autorytarnym Chinom. Najważniejszym efektem spotkania jest powołanie inicjatywy Bring Back Better World (3BW), która ma stać się narzędziem odbudowy wpływów Zachodu w państwach rozwijających się (zob. komentarz).

15 czerwca: chińskie firmy sponsorują EURO 2020. Wśród 12 głównych partnerów reklamowych piłkarskich mistrzostw Europy, aż jedną trzecią stanowią firmy chińskie: producent AGD Hisense, platforma płatności elektronicznych Alipay, producent smartfonów Vivo i aplikacja TikTok.

15 czerwca: Chiny wysłały 28 samolotów wojskowych w pobliże Tajwanu. Tym razem celem ćwiczeń był nie tyle sam Tajwan, co amerykański lotniskowiec, który wpłynął na Morze Południowochińskie.

15 czerwca: NATO uznaje ChRL za zagrożenie dla bezpieczeństwa. Na zakończenie szczytu w Brukseli, członkowie Paktu Północnoatlantyckiego wydali wspólny komunikat, ostrzegający przed „systemowym zagrożeniem” ze strony ChRL i wyrażający gotowość do przeciwstawienia się ambicjom wojskowym tego państwa. Sekretarz generalny NATO Jens Stoltenberg zwrócił uwagę, że ChRL ma największą marynarkę wojenną na świecie, rozszerza swój arsenał nuklearny i inwestuje w „przełomowe technologie” takie jak np. funkcje rozpoznawania twarzy, co zmienia metody działań wojennych w sposób bezprecedensowy. Według raportu (bliskiego Białemu Domowi) think tanku Center for American

Progress, europejskie uzbrojenie jest w przeważającej mierze przestarzałe, a Europa nie posiada zdolności do prowadzenia nowoczesnych działań wojennych, przede wszystkim brakuje zdolności transportowych do przewozu żołnierzy i sprzętu na dalekie odległości.

16 czerwca: chińskie inwestycje w UE w 2020 roku. Według najnowszych danych opublikowanych przez think tank Merics chińskie inwestycje bezpośrednie (FDI) w UE nadal maleją, pomimo prognoz, że kryzys związany z pandemią COVID-19 zwiększy atrakcyjność europejskich firm dla chińskich inwestorów. Na czele listy największych odbiorców chińskich FDI utrzymała się „wielka trójka” Niemcy, Wielka Brytania i Francja. Rekordowe chińskie inwestycje odnotowała Polska, ich wartość w ubiegłym roku wyniosła 815 mln EUR, głównie za sprawą transakcji firmy GLP, działającej w sektorze nieruchomości logistycznych.

17 czerwca: niska skuteczność szczepionek Sinovac. Ponad 350 lekarzy i pracowników medycznych zachorowało w Indonezji na COVID-19, a kilkadziesiąt wymaga leczenia szpitalnego, pomimo zaszczepienia się preparatem produkcji Sinovac, co wzbudziło obawy o efektywność chińskich szczepionek. W czerwcu Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) zatwierdziła szczepionki Sinovac do awaryjnego użycia, oświadczając, że jej skuteczność wynosi 51% i zapobiega przed ciężkimi przebiegiem choroby i związaną z tym hospitalizacją. Niepokojące informacje na temat skuteczności chińskich szczepionek dochodzą również z Chile, Bahrajnu, Szeszeli; Kostaryka zawiesiła podawanie szczepionki CoronaVac.

21 czerwca: Chiny uderzają w kryptowaluty. Gwałtowny spadek wartości kryptowalut związany jest z działaniami chińskiego rządu centralnego, który w maju ograniczył możliwości jego wydobycia. Obecnie zadania te przejmują władze lokalne – najpierw w Mongolii Wewnętrznej, a następnie w Syczuanie, gdzie czasowo zamknięto 26 projektów wydobywczych. Działanie te doprowadziły w krótkim czasie do spadku wartości kryptowalut o 400 mld USD.

22 czerwca: Cui Tiankai kończy misję ambasadora ChRL w Waszyngtonie. Ten umiarkowany dyplomata (zwłaszcza w odniesieniu do „wilczych dyplomatów”) kończy misję po ośmiu latach. Zastąpi go najprawdopodobniej wiceszef MSZ Qin Gang, który obecnie pełni funkcję sekretarza generalnego sekretariatu formatu 17+1 (16+1).

23 czerwca: morski transport kontenerowy z Chin do Europy podróżał nawet sześciokrotnie. Jak podaje portal WNP na niektórych trasach (np. z Szanghaju do Genui lub Rotterdamu) ceny transportu wzrosły o nawet 600%, a „przewozy morzem z Chin do Europy stają nieopłacalne dla towarów o niskiej marży”. Jednocześnie wydłużył się czas transportu, wg danych z maja średnie

opóźnienie statków wzrosło do blisko 4 dni, 3, a średni czas przetrzymywania kontenerów z 49 do 58 dni. Jednocześnie rośnie liczba pociągów towarowych obsługujących połączenie Europa-Chinami – do maja 2021 roku trasę tę przejechało blisko 40 tys. pociągów przewożąc towary między 160 miastami z 22 państw.

24 czerwca: ostatnie wydanie hongkońskiego dziennika „Apple Daily”.

Władze ChRL zmusiły niezależny dziennik do zamknięcia pod pretekstem zagrożenia dla bezpieczeństwa Hongkongu, nie przedstawivszy konkretnych zarzutów. Po ostatni numer dziennika, który opublikowano w milionie egzemplarzy, ustawiły się długie kolejki Hongkończyków (zwykle dzienna sprzedaż gazety wynosiła 80 tys. sztuk). Właściciel Next Digital spółki wydającej „Apple Daily” Jimmy Lai odsiadyuje karę 20 miesięcy więzienia za udział w „nielegalnych zgromadzeniach”; aresztowano również CEO firmy i kilkoro dziennikarzy, a władze Hongkongu zamroziły konta bankowe Next Digital. Kulisy zamknięcia „Apple Daily” pokazują więc możliwości arbitralnych działań lokalnych władz, które dają im mgliste zapisy ustawy o bezpieczeństwie narodowym w Hongkongu z 2020 roku. Na podstawie jej niejasnych zapisów de facto każda firma działająca w Hongkongu może zostać uznana za zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa.

25 czerwca: antykolonialna retoryka Chin wobec statusu

Falklandów/Malwinów. Zdaniem zastępcy stałego przedstawiciela ChRL w ONZ Geng Shuanga w XXI wieku dawno minęły czasy kiedy „zachodnie siły kolonialne miały wolną rękę”, jednak w stosunkach międzynarodowych „myślenie kolonialne, polityka siły i zastraszanie, które mają wspólną proweniencję z kolonializmem,” nadal przejawiają się w różnych formach, istotnie oddziałując na porządek międzynarodowy i podważając suwerenność, bezpieczeństwo i prawa rozwojowe danych państw, a także ich stabilność polityczną, ekonomiczną i społeczną. Geng potwierdził również, że Chiny konsekwentnie wspierają stanowisko Argentyny wobec Malwinów i wyraził nadzieję, że Wielka Brytania rozpocznie negocjacje w tej sprawie.

26 czerwca: rządy lokalne w Chinach będą ściślej nadzorować łańcuchy

dostaw w nowych technologiach. Wobec wojny handlowo-technologicznej ze Stanami Zjednoczonymi, rządy lokalne w Chinach zaczęły powoływać czołowych urzędników do zadań związanych z nadzorem i zarządzaniem najważniejszymi obszarami nowych technologii. W awangardzie tych działań są władze miejskie w Kantonie, które powołały 21 „nadzorców” dla odpowiednich dziedzin przemysłu, takich jak samochody elektryczne, sztuczna inteligencja i półprzewodniki; wszystkie znajdują się na liście obszarów priorytetowych wspieranych przez rząd centralny w Pekinie w ramach dążeń do

samowystarczalności. Władze ChRL stosują również szeroki wachlarz działań przymusowych i zachęt finansowych, które mają skłonić prywatne chińskie firmy z sektora IT do zaangażowania się w cele polityki technologicznej państwa.

28 czerwca: szczyt Xi Jinping – Władimir Putin. Wideokonferencja przywódców ChRL i Rosji została zorganizowana w 20. rocznicę podpisania traktatu o przyjaźni pomiędzy oboma państwami. Rozmowa skupiła się na tradycyjnym zestawie tematów, takich jak partnerstwo strategiczne, synergia między Pasem i Szlakiem i Eurazjatycką Unią Gospodarczą oraz szlaki żeglugowe przez Arktykę. Jednak nie padły żadne deklaracje w zakresie nowych kwestii znajdujących się w zainteresowaniu obu stron, w tym wyjścia USA z Afganistanu, nowego porządku w Azji Centralnej czy przyszłości Białorusi. Zamiast tego Chiny i Rosja podkreślają swoją jedność wobec dominacji Zachodu.

30 czerwca: członkostwo KPCh w liczbach. Przed nadchodzącą setną rocznicą powstania KPCh poinformowano, że liczba członków partii wynosi ponad 95 milionów, z czego mężczyźni stanowią 71,2%, kobiety 28,8%. Ponad 65% członków ukończyło 40 lat, a 7,5% (7,135 mln) należy do mniejszości etnicznych.

KOMENTARZ

Chińska dyplomacja utrzyma ostry kurs? W czasie czerwcowego zebrania Biura Politycznego KC KPCh Xi Jinping podkreślił potrzebę „tworzenia kręgu przyjaciół wśród międzynarodowej opinii publicznej” i skupieniu się na budowie wizerunku Chin, którym „da się ufać, można kochać i szanować” (可信, 可爱, 敬). Słowa te zostały odebrane przez wielu obserwatorów jako sygnał do wyciszenia agresywnego tonu „wilczej dyplomacji”, która doprowadziła Chiny do katastrofy wizerunkowej w krajach rozwiniętych. Jednak w zestawieniu z obecnymi w przemówieniu Xi hasłami rodem z epoki maoistowskiej („walka opinii publicznej”), wezwaniami do edukacji cudzoziemców na temat zalet KPCh i mobilizacji działań propagandowych, zadanie tworzenia kręgu przyjaciół nabiera innego kontekstu. Innymi słowy, jak pisze David Bandurski, w walce wizerunkowej Chiny dokonują ostrego rozgraniczenia na „przyjazne” media i różnego rodzaju apologetów KPCh oraz zatwardziały wrogów w postaci krnąbrnych dziennikarzy, akademików i polityków, którzy poddają politykę KPCh krytycznej analizie. Istotne znaczenie ma również fakt, że kierownictwo partii korzysta w tym zakresie ze wskazówek profesora szanghajskiej uczelni Fudan Zhang Weiwei’a, który wielokrotnie sugerował zaostrenie retorycznego kursu

wobec Zachodu. Utrzymanie „wilczego tonu” chińskiej dyplomacji potwierdzają ostre reakcje na postanowienia szczytów G7 i NATO.

Wykładnię postępowania chińskiej dyplomacji wyjaśnił w wywiadzie dla portalu Guancha ambasador ChRL we Francji Lu Shaye. Znany z kontrowersyjnych wypowiedzi ambasador Lu bronił agresywnej retoryki chińskiej dyplomacji, jako uzasadnionej reakcji na „wojnę opinii publicznej, którą Zachód wytoczył Chinom”, dowodząc, że Chiny stały się zbyt potężne, aby przejmować się opinią innych państw: „Zachód oskarża nas o nieprzestrzeganie etykiety dyplomatycznej, jednak my oceniamy wartość własnych działań nie przez pryzmat opinii cudzoziemców na nasz temat, ale tego jak odbierają je nasi obywatele i czy są one korzystne dla naszego państwa i ludu [...]”. Wskazuje, to że władze ChRL odbierają środowisko międzynarodowe jako wrogie i mobilizują w tym celu zasoby w wewnętrzne. Choć władze ChRL dają do zrozumienia, że nie przejmują się zachodnią opinią publiczną (którą uznają za domenę oddziaływania USA), to należy pamiętać, że stosują inne strategie dyskursywne wobec państw globalnego Południa.

Zachodnia alternatywa wobec Pasa i Szlaku? Najważniejszym efektem szczytu G7 jest powołanie inicjatywy Build Back Better World (B3W), którą przedstawia się jako ofertę pomocy infrastrukturalnej dla państw słabo- i średnio rozwiniętych, których potrzeby w tym zakresie wycenia się na 40 bln USD. Na rywalizacji Chin i Zachodu mogą więc skorzystać państwa trzecie. Oferta państw demokratycznych, jako alternatywna wobec oferty Pekinu, ma być transparentna, oparta na wartościach i przestrzeganiu wysokich standardów. Choć na efekty realizacji B3W trzeba będzie poczekać, to potencjalnym problemem może być koordynacja działań wielu państw zaangażowanych w finansowanie tej inicjatywy. Z kolei jedną z głównych zalet oferty chińskiej (w ramach Pasa i Szlaku) była dotąd duża elastyczność. Jak wskazuje badacz Choi Shing Kwok, państwa Azji Południowo-Wschodniej chętnie przyjmowały projekty w ramach Pasa i Szlaku, nie z pobudek geopolitycznych czy ideologicznych, ale ze względu na łatwość w ich załatwianiu. Podobnych przesłanek sukcesów Chin można również doszukiwać się na Bałkanach, które w minionych latach czerpały obficie z – relatywnie łatwych w pozyskaniu – chińskich kredytów na rozwój infrastruktury.

II. CHINY I EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA

3 czerwca: **III Konferencja Mechanizmu Współpracy Chiny-EŚW w Leśnictwie.** Efektem spotkania (przeprowadzonego w formie zdalnej) jest wspólne oświadczenie ws. kierunków przyszłej współpracy (m.in. w badaniach, handlu i inwestycjach w zakresie gospodarki leśnej), nakierowanej na realizację celów polityki klimatycznej w ramach Porozumień Paryskich i Agendy 2030 Narodów Zjednoczonych. Oprócz Chin i państw EŚW w spotkaniu udział wzięli obserwatorzy z Austrii i UE.

4 czerwca: **Węgry ponownie blokują oświadczenie UE krytykujące chińską politykę w Hongkongu.** Działania Węgier, które nie zamierzają ustępować, skrytykował przedstawiciel niemieckiego MSZ Miguel Berger, określając je jako podkopujące wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa (trzy tygodnie wcześniej Budapeszt zablokował oświadczenie UE ws. Izraela). Zdaniem Bergera, UE powinna przemyśleć sposoby przeciwdziałania takim sytuacjom, w tym wprowadzenie większości kwalifikowanej w miejsce głosowania jednomyślnego. Z kolei szef niemieckiej dyplomacji Heiko Mass stwierdził, że nie można zostać zakładnikiem ludzi, którzy pętają swoimi vetem europejską politykę zagraniczną, co stwarza ryzyko dla spójności Europy.

5 czerwca: **masowy protest mieszkańców Budapesztu w sprawie budowy filii Uniwersytetu Fudan.** Nawet 10 tys. osób wzięło udział w demonstracji przeciwko kontrowersyjnemu projektowi o wartości 1,5 mld EUR (z czego 1,3 mld EUR ma pochodzić z chińskiej pożyczki). Kilka dni wcześniej, opozycyjny burmistrz Budapesztu Gergely Karácsony zdecydował, że cztery ulice wokół planowanego kampusu chińskiej uczelni otrzymają nazwy kojarzone z łamaniem praw człowieka w ChRL: Dalajlamy, Wolnego Hongkongu, Męczenników Ujgurskich i Biskupa Xie Shiguanga (prześladowanego duchownego katolickiego).

8 czerwca: **Chiny udzielają Białorusi pełnego poparcia politycznego.** Szef Stałego Komitetu Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych (OZPL) i członek Stałego Komitetu Komitetu Centralnego KPCh Li Zhanshu odbył wideorozmowę z Vladimirem Andreichenko i Natalią Kaczanową, odpowiednio przewodniczącymi izby niższej i wyższej białoruskiego parlamentu, których zapewnił o pełnym poparciu ChRL dla reżimu w Mińsku. Li Zhanshu powiedział, że pod rządami Aleksandra Łukaszenki Białoruś osiągnęła wspaniałe rezultaty w ramach państwowotwórstwa a Białorusini powinni sami rozwiązywać swoje problemy wewnętrzne. Zdaniem Li Chiny i Białoruś powinny zintensyfikować kontakty polityczne, aby wspierać się nawzajem w zakresie „kluczowych interesów”. Li Zhanshu podkreślił ponadto znaczenie rozwijania relacji

dwustronnych na szczeblu lokalnym; dotychczas 33 miasta i regiony (prowincje) podpisały umowy o relacjach siostrzanych.

8-11 czerwca: II Targi China-CEE Expo w Ningbo. Wystawa, w której udział wzięli goście i przedsiębiorstwa z Chin i państw Europy Środkowo-Wschodniej została zorganizowana wspólnie przez Ministerstwo Handlu i Rząd Ludowy Prowincji Zhejiang. W ceremonii otwarcia targów udział wzięli wicepremier Hu Chunhua, a przewodniczący Xi Jinping przesłał do uczestników targów list gratulacyjny, co wraz z przemówieniami prezydentów Serbii i Czech, dziennik „Global Times” próbował przedstawić jako dowód otwartości na współpracę Chin i EŚW, w przeciwieństwie do „wrogich deklaracji” ze strony Zachodu po szczytach G7 i NATO. Według Chińskiego Radia Międzynarodowego (CRI), podczas targów złożono wstępne zamówienia na łączną kwotę 10,78 mld RMB i podpisano 97 dwustronnych projektów inwestycyjnych o łącznej wartości 18,21 mld USD. Ningbo chce odgrywać rolę głównego ośrodka handlu pomiędzy Chinami i Europą Środkowo-Wschodnią. W tym celu we współpracy z gigantem spedycyjnym COSCO rozwija połączenie między z portem w Pireusie (szczególnym zainteresowaniem lokalnych importerów cieszą się samochody produkowane na Słowacji; warto również odnotować, że według dziennika „China Daily” nawet 90% hełmów strażackich w prowincji Jiangsu). Ponadto, na targach w Ningbo pojawili się przedstawiciele władz Malty, deklarując chęć przyciągnięcia chińskich inwestycji do sektora farmaceutycznego i finansowego.

9 czerwca: premier M. Morawiecki o Chinach dla amerykańskiego „Newsweeka”. Szef polskiego rządu stwierdził m.in., że Polska nie chce być w podejściu do Chin „mniej pragmatyczna niż USA, Niemcy czy Francja”. Jednocześnie zapewnił, że „Zamierzamy być bardzo spójni w ramach swego rodzaju solidarnego podejścia w odniesieniu do Huawei i niektórych innych zagrożeń płynących z Chin. Ale te ruchy powinny być podejmowane i uzgadniane wspólnie, a przynajmniej przez kraje dominujące. Największe kraje, takie jak Stany Zjednoczone i 10 największych krajów Europy, powinny uzgodnić wspólną strategię wobec Chin”.

11 czerwca: Rumunia wyklucza Huawei z sieci 5G. Ustawę w tej sprawie podpisał prezydent Klaus Iohannis; w kwietniu zatwierdził ją rząd, a następnie parlament. Wprowadzone przepisy, w praktyce wykluczające Huawei jako dostawcę usług i infrastruktury 5G, są pokłosiem dwóch deklaracji między USA i Rumunią w sprawie bezpieczeństwa sieci 5G w 2019. Firmy, które już korzystają ze sprzętu „niezaufanych dostawców” będą musiały dokonać jego wymiany w ciągu 5-7 lat.

13 czerwca: USA i Albania będą koordynować działania przy budowie sieci 4 i 5G? Protokół ustaleń w tej sprawie podpisali w Brukseli sekretarz stanu Anthony Blinken i premier Edi Rama. Nie wymieniwszy Chin z nazwy, wskazano

na ryzyko dla bezpieczeństwa telekomunikacji ze strony państw trzecich i zapowiedziano współpracę tylko z „zaufanymi dostawcami”, co w praktyce oznacza wykluczenie z rynku Huawei i ZTE. Na Bałkanach Zachodnich podobne porozumienia z USA podpisali jesienią 2020 roku przywódcy Serbii, Kosowa i Macedonii Północnej. W rywalizacji z ofertą chińską finansowanie infrastruktury 5G dla 22 państw Europy Środkowo-Wschodniej ma zapewnić amerykański bank rozwojowy DFC.

14 czerwca: Huawei Polska i Uniwersytet Łódzki podpisały porozumienie o współpracy. Umowa zakłada wspólne projekty badawcze, nowe specjalistyczne kursy dla studentów, transfer wiedzy, praktyki i staże. UŁ jest pierwszym polskim uniwersytetem z jakim firma Huawei nawiązała współpracę (wcześniej zrobiły to Politechnika Warszawska, Politechnika Łódzka, Akademia Górniczo-Hutnicza i Akademia L. Koźmińskiego). W ramach współpracy Huawei Polska i UŁ podpisane zostało także porozumienie o przystąpieniu uczelni do globalnego programu ICT Academy.

15 czerwca: burmistrz Pragi Zdeněk Hřib wzywa rząd Czech do udzielenia pomocy medycznej Tajwanowi. W obliczu wzrostu liczby zakażeń COVID-19 na Tajwanie, burmistrz Hřib wyraził poparcie dla Tajwanu i Tajpej (miasta partnerskiego Pragi) i wyraził ubolewanie, że Czechy nie chcą dostarczyć szczepionek Tajwanowi.

14 czerwca: czeski Senat określa chińską politykę w Xinjiangu jako ludobójstwo. Rezolucja izby wyższej czeskiego parlamentu wzywa do bojkotu zimowych Igrzysk Olimpijskich w Pekinie w 2022, aby nie legitymizować działań władz ChRL.

15 czerwca: Aleksander Łukaszenka przesyła życzenia urodzinowe dla Xi Jinpinga. Oprócz życzeń, przywódca Białorusi przekazał przewodniczącemu Xi, że „model współpracy pomiędzy oboma państwami może być wzorem dla całego świata. Na arenie międzynarodowej, w obliczu rosnącej presji z zewnątrz, Mińsk i Pekin z powodzeniem odparły wrogie ataki, demonstrując siłę przyjaźni i wytrzymałości”. Łukaszenka podziękował również chińskiemu przywódcy za wsparcie w „okresie trudnym dla Białorusi”.

15 czerwca: poseł Konfederacji R. Winnicki sugeruje zbliżenie z Chinami kosztem USA. We wpisie na Twitterze lider Ruchu Narodowego oskarżył USA o zdradę w sprawie Nord Stream2 i prowadzenie „krucjaty LGBT” przed dyplomatów amerykańskich w Polsce (wpis został opublikowany również w języku angielskim).

16 czerwca: nacjonalizacja czeskich aktywów CEFC przez CITIC była planowana przed zatrzymaniem Ye Jianminga? Jak wynika z analizy think tanku Sinopsis, spółka CEFC („okręt flagowy chińskich inwestycji” w Europie) miał

nawiązane niejasne umowy finansowe z państwową agencją CITIC na długo przed zatrzymaniem, szefa konglomeratu CEFC Ye Jianminga wiosną 2018 roku; upadłość CEFC ogłoszono ostatecznie w 2020 roku. Państwowy konglomerat CITIC Group przejął aktywa (i długi) CEFC w Czechach i na świecie, co pokazuje, że władze centralne w Pekinie mają duży zakres kontroli nad firmami nominalnie prywatnymi.

17 czerwca: Czarnogóra finalizuje rozmowy z europejskimi instytucjami w sprawie wykupienia chińskiego długu? Jak poinformował czarnogórski minister finansów Miloško Spajić, państwowe instytucje finansowe w UE są gotowe na przejęcie długu wobec Chin w wysokości 809 mln USD, co pozwoli obniżyć oprocentowanie kredytu na budowę autostrady. Choć minister Spajić nie ujawnił z którymi instytucjami prowadzone są rozmowy, to wskazuje się, że UE zwróciła się o pomoc w sfinansowaniu zadłużenia do trzech państwowych instytucji finansowych: niemieckiego banku KfW, włoskiego CDP i francuskiej agencji. Refinansowanie kredytu ma zapewnić obniżenie oprocentowania z 2% (w USD) do 1% (w EUR), sześcioletnią prolongatę i okres 20 lat na spłatę zobowiązania. Obserwatorzy wskazują, że efektywna (bądź nie) reakcja UE będzie miała długofalowe konsekwencje dla skutecznego wypierania rosnących wpływów Chin, a w szerszym kontekście stanu demokracji na Bałkanach.

18 czerwca: szef polskiego MSZ Zbigniew Rau o roli Polski w kontekście relacji amerykańsko-chińskich. W trakcie Antalya Diplomacy Forum minister spraw zagranicznych RP powiedział, że Polska jest silnym i zaufanym sojusznikiem USA, zainteresowanym utrzymaniem jedności Zachodu, którą należy wykorzystać do przeciwdziałania dalszemu antagonizowaniu się relacji amerykańsko-chińskich. Zdaniem ministra USA nie powinny zapędzać ChRL do narożnika przez budowę antychińskiej koalicji, ponieważ będzie prowadziło to do wzmocnienia się antyzachodniej osi Chiny-Rosja-Iran. Zbigniew Rau podkreślił jednak, że Polska nie jest zainteresowana utrzymywaniem przez Europę równego dystansu pomiędzy USA i Chinami – Europa powinna zawsze stać po stronie Ameryki. Tydzień wcześniej (w wywiadzie dla „Rzeczpospolitej”) minister Rau powiedział, że rozmawiał z sekretarzem stanu Anthonyem Blinkenem nt. „odwróconego trójkąta Kissingera” (zbliżenia USA i Rosji przeciwko Chinom), ale odniósł wrażenie, że nie jest on „do tego sposobu myślenia przekonany, uważa go za konstrukt całkowicie akademicki, a więc niepraktyczny”.

22 czerwca: Andrzej Szejna: „Sukces narodu chińskiego i Komunistycznej Partii Chin to także sukces całego świata”. Wiceprzewodniczący Nowej Lewicy i wiceprzewodniczący Polsko-Chińskiej Grupy Parlamentarnej Andrzej Szejna chwalił w wywiadzie dla chińskiego radia międzynarodowego (CRI) koncepcje rządzenia KPCh („skoncentrowania się na ludziach”) jako postępowe i tożsame z myślą europejskich socjalistów i Nowej Lewicy w Polsce. Powiedział również, że

chińska polityka społeczna i gospodarcza powinna być wzorem do naśladowania dla państw europejskich. Ponadto, wiceszef Nowej Lewicy stwierdził, że polityka Xi Jinpinga jest głęboko empatyczna i dąży do pełnej harmonii w zakresie działań wewnętrznych, jak i relacji z innymi państwami, a „prace i publikacje Pana Prezydenta Chin Xi Jinpinga” określił jako wybitne. Andrzej Szejna ocenił również, że chińską polityka zagraniczna – w przeciwieństwie do egoistycznych państw europejskich – jest „postępowa” i nakierowana na „wspólne dobro, pokój i szczęście”. Wywiad miał związek z nadchodzącą 100. rocznicą powstania KPCh; został również opublikowany przez Agencję Xinhua.

22 czerwca: krytyka ChRL na forum ONZ za łamanie praw człowieka Xinjiangu. Wspólne oświadczenie w tej sprawie wraz z apelem o przeprowadzenie niezależnego dochodzenia podpisali przedstawiciele ponad 40 państw, tym 13 z Europy Środkowo-Wschodniej: Albanii, Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Polski, Rumunii, Słowacji, Słowenii i Ukrainy. Według informacji pochodzących od zachodnich dyplomatów, władze w Kijowie ostatecznie wycofały swój podpis pod oświadczeniem, po tym jak ChRL zagroziła, że nie dostarczy 500 tys. dawek szczepionek przeciw COVID-19, które Ukraina kupiła od koncernu Sinovac.

22 czerwca: MSZ Słowenii Anže Logar nawołuje do rozszerzenia UE. Szef dyplomacji Słowenii, która w lipcu przejmie prezydencję w Radzie UE, skrytykował UE za opieszałość działań integracyjnych, ostrzegając, że jeśli UE nie wypełni szybko próżni politycznej na Bałkanach Zachodnich, zrobią to państwa trzecie (przede wszystkim Chiny). Logar podkreślił, że rozszerzenie UE musi być „realnym procesem”, a po spełnieniu warunków akcesji państwa bałkańskie powinny zostać przyjęte; w pierwszej kolejności państwa kandydackie Albania i Macedonia Północna.

23 czerwca: Telekom Austria rozważa Huawei/ZTE jako dostawców sieci 5G. Przedstawiciel firmy, która posiada 25 mln klientów w Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Białorusi, Słowenii, Serbii i Macedonii Północnej, twierdzi, że chińska oferta jest od europejskiej konkurencji korzystniejsza finansowo i technologicznie. Plany w firmy mogą powstrzymać przepisy w poszczególnych państwach (np. Macedonia Północna może wykluczyć Huawei jako dostawcę 5G ze względów bezpieczeństwa w kontekście członkostwa w NATO).

24 czerwca: rozmowa telefoniczna przewodniczącego Xi Jinpinga z prezydentem Aleksandre Vučićem. Przywódca ChRL zapewnił o „żelaznej przyjaźni” łączącej oba narody, podkreślił znaczenie wzajemnego wsparcia dla suwerenności i bezpieczeństwa obu państw i zapowiedział, że chińska pomoc dla Serbii w walce z COVID -19 będzie kontynuowana. Natomiast prezydent Vučić nazwał Chiny „wielkim przyjacielem Serbii” i przekazał gratulacje z okazji 100-

lecia KPCh, chwalać partię komunistyczną za osiągnięcia i ścieżkę rozwoju, którą obrała dla Chin.

28 czerwca: wideoseminarium ambasady ChRL w Polsce z okazji 100-lecia KPCh. W spotkaniu wzięło 30 osób, w tym Marek Suski i Grzegorz Czelej, odpowiednio przewodniczący i wiceprzewodniczący polsko-chińskiej grupy parlamentarnej, były wicepremier Grzegorz Kołodko oraz redaktor naczelny „Trybuny” Piotr Gadzinowski, którzy chwalili dokonania KPCh w zakresie zwalczania ubóstwa, stworzenia „największej liczebnie klasy średniej na świecie”, „niezwykłego tempa powstrzymywania pandemii” oraz wskazali na podobieństwa między 14. planem pięcioletnim i polskim Nowym Ładem.

30 czerwca: życzenia z EŚW z okazji 100-lecia KPCh. W artykule opublikowanym przez „Dziennik Ludowy” znalazła się wypowiedź Aleksander Vulina, szefa MSW Serbii i przewodniczącego partii Ruch Socjalistów, który oświadczył, że, KPCh zmieniła Chiny w światową potęgę, „przynosząc postęp i korzyści dla całej ludzkości”. Z kolei przewodnicząca wyższej izby białoruskiego parlamentu N. Kaczanowa uznała, że KPCh wytrzymała próbę czasu, rozwinięszy skokowo Chiny pod względem społecznym i gospodarczym, czym zapewniła sobie pełne poparcie chińskiego społeczeństwa. Życzenia na stulecie przesłali ponadto były premier Grecji G. Papandreou i ukraiński deputowany Ołeksandr Kornijenko z partii Sługa Ludu.

KOMENTARZ

Co dalej z 5G w Europie Środkowo-Wschodniej? W czerwcu Stany Zjednoczone zaoferowały Albanii pomoc i koordynację działań na rzecz budową sieci 4G i 5G, a Rumunia wprowadziła przepisy w praktyce wykluczające chińskie firmy z udziału w przetargach na budowę i obsługę sieci 5G Huawei/ZTE (w maju podobne regulacje przyjął litewski parlament). Co istotne, Stany Zjednoczone przechodzą od etapu straszenia ryzykiem współpracy telekomunikacyjnej z Chinami i podpisywania niewiążących deklaracji w sprawie bezpieczeństwa 5G (w latach 2019-2020) do oferowania realnych zachęt, które pozwolą wyeliminować chińską konkurencję. W Kongresie znalazła się ustawa, wspierana przez dużą grupę Demokratów i Republikanów, która ma pozwolić na finansowanie wsparcia dla państw Europy Środkowo-Wschodniej w tym zakresie. W sfinansowaniu budowy sieci 5G w państwach EŚW, bez udziału chińskich dostawców, ma pomóc amerykański bank rozwojowy DFC. Oprócz wsparcia finansowego, USA zamierzają uruchomić pomoc prawną i program szkoleń dla polityków i urzędników w EŚW i państwach rozwijających się, mający

na celu wyeliminowanie Huawei i ZTE z rynków telekomunikacyjnych tych państw. Dla Europy Środkowo-Wschodniej może być to punkt przełomowy w kwestii wyboru dostawców 5G. Dotychczas większość państw regionu nie określiła jednoznacznie swojego stanowiska w tej sprawie, przyjmując postawę wyczekującą, co w praktyce przekłada się na brak postępu w unowocześnianiu infrastruktury telekomunikacyjnej.

Czy kontrowersje wokół Uniwersytetu Fudan zmieniają węgierską politykę wobec Chin? Ogromne koszty, warunki finansowanie i korupcyjny potencjał projektu budzi sprzeciw 66% Węgrów; nie zgadza się na niego jedna trzecia wyborców Viktora Orbána. Dodatkowo kontrowersje wzbudza fakt, że działania na rzecz projektu były negocjowane w tajemnicy od lat, działka przeznaczona pod budowę kampusu chińskiej uczelni była pierwotnie przewidziana pod realizację taniego mieszkalnictwa dla studentów, ogromny kredyt (przekraczające roczne wydatki Węgier na szkolnictwo wyższe) ma zostać zaciągnięty w chińskim banku, a wykonawcą projektu ma zostać – przy pominięciu procedury przetargowej - China State Construction Engineering Corporation (CSCEC), największa firma budowlana na świecie, zamieszana w liczne skandale korupcyjne.

W tym kontekście Viktor Orban jako jeden z czołowych zwolenników zacieśniania relacji z Chinami w Europie, regularnie uniemożliwiający podejmowanie przez UE krytycznych oświadczeń wobec Pekinu, może stać się zakładnikiem swoich związków z Chinami w polityce wewnętrznej. Należy zakładać, że węgierski przywódca będzie próbował neutralizować kontrowersje wokół Chin (w tym celu zapowiedział referendum w sprawie Fudan na 2023 rok; prawdopodobnie w porozumieniu z Pekinem) przed przyszłorocznymi wyborami parlamentarnymi. Chiny mogą – podobnie jak w Czechach – stać się elementem polityki wewnętrznej na Węgrzech, a negatywne nastawienie wyborców wobec zacieśniania relacji z Pekinem będzie paliwem politycznym dla opozycji.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

